

uno aliud cum eo connexum cognoscimus. Dari vero ejusmodi facultatem in homine, qui inficietur, ego saltem puto esse neminem. Et certe si vel ipsam nostri, animaeque nostrae cognitionem, modumque, quo illam adquisierimus, sine praesudicio examinare voluerimus, eam in nobis aliter, quam per rationem, a modificationibus scilicet ad illarum subjectum concludendo, formatam non fuisse, facile convincimur. Hac igitur mentis nostrae facultate naturae arcana penetramus, rerum causas a sensuum perceptione plane remotas detegimus: ipsumque adeo hujus universi Auctorem Deum cognoscimus: imo, quod ait Apostolus *Rom. Cap. I, v, 20.* sempiterna ejus virtus & Divinitas intellecta a nobis conspiciuntur. Tyronibus ista ad intelligendam idearum divisionem ratione originis in intuitivas & racionales sufficere posse existimamus: unde ad aliam nunc, quae est ratione objecti, transgredimur.

C A P U T I I I.

DIFFERENTIA IDEARUM RATIONE OBJECTORUM.

§. I.

Divisio ideae in sensualem & intellectualem.

Objecta idearum nostrarum omnia vel sunt ejusmodi, ut sensibus a nobis percipiantur; vel talia sunt, ut ab eis sensus nostri adfici haudquaquam possint. Est igitur prima idearum nostrarum divisio ratione objecti in sensuales & intellectuales.

Non

Non ignoro equidem, divisionem istam a quibusdam impugnari arguentibus, eam non esse ratione objecti; utpote cum objecta minime quidem in se sensibilia sub speciebus tamen sensibilibus queant exhiberi, quales objectorum insensibilium sub speciebus sensibilibus exhibitiones ideas per species alienas vocant. Verum de ideis ejusmodi per species alienas aliud nil scimus, quam quod absurdum sint scholarum figmentum.

§. 2.

Divisio idearum in concretas & abstractas.

Objecta porro ista vel nobis ita repraesentamus, ut nihil plane in eis discernamus, vel plurima, quae in quolibet ejusmodi objectorum (de singularibus, seu vere existentibus nos loqui planum est) distinguenda occurrunt, ab invicem discernimus, unumque sine alio nobis exhibemus. Inde est divisio idearum in concretas & abstractas: abstractis scilicet unum sine alio in eodem nobis repraesentamus, in concretis vero omnia quasi in cumulo percipimus.

§. 3.

Dicta declarantur.

Ut vero, quae dicta sunt, vel a tyronibus quoque Logicis, utpote quibus nova haec & peregrina sunt, possint intelligi; sequentia ab eis probe notari volumus: nimirum sentiendo primum objecta sensualia percipimus, nihil dum in eis discernendo: sic infans, postquam pomi

nomen didicit, pomum videt, pomum tangit, pomum gustat, verbo: quidquid in pomo sentit, pomum dicit: & ita infans, & quisquis alius pomum hoc modo sibi repræsentat, ideam pomi in concreto seu concretam habet. At reflectendo tandem super sensationes nostras experimur, ab uno eodemque objecto diversimode nos adfici, & ita quasi multa in uno v. g. pomo distinguimus, tot scilicet, quot inde sensationes diversas habemus, eaque qualitates ejus physicas, seu sensibiles adpellamus. Quæ, si nobis exinde seorsim unum sine alio repræsentamus, abstrahere dicimur: & ideæ, quibus ita unum sine alio nobis exhibemus, abstractæ vocantur. Exemplum, quo ad ista declaranda usi sumus, ad cognitionem quidem sensualem pertinet; sed nec in intellectualibus abstractioni minus locus est; imo vel ipsa sensualia sub determinationibus abstractis mere intellectualibus non raro exhibemus.

§. 4.

Quisnam abstractionis usus sit?

Abstrahendo equidem, quod ex dictis patet, objecta inter se unita, seu, ut verius dicam, objectum vere unum idemque in plura quasi per mentem dividimus: etenim nec qualitates istæ physicae, de quibus modo diximus, nec caetera, quæ abstrahendo ab objectis quasi separamus, & ita separata seorsim unum sine aliis repræsentamus, vel a se invicem, vel ab objectis ipsis vere & reipsa distinguuntur, sed ipsum objectum sunt varie solum modificatum seu determinatum, unde & modificationes

cationes seu determinationes objectorum vocantur, quo nomine ad ea significanda in sequentibus saepius adhuc utemur. Interim iste repraesentandi modus nec fundamento nec usu caret amplissimo; est enim quasi uberrimus nobis plurimarum cognitionum fons, eique ceu basi innititur cognitionum nostrarum perfectio, uti ex subsequens melius patebit.

§. 5.

De ideis singularibus & universalibus.

Ideae porro ratione objectorum in singulares & universales dividuntur: estque idea singularis, quae objectum in concreto, id est, vere existens, singulare ac omnimode determinatum exhibet: idea contra universalis nobis illa est, qua determinationes ab objectis singularibus, quibus illae communes seu in quibus similes sunt, abstractae considerantur. Abstractioni igitur innituntur ideae universales: imo ideae potius abstractae omnes universales sunt, utpote cum determinationes quaecunque seorsim sine aliis consideratae pluribus conveniant: sicuti contra determinationes omnes cujuscunque demum objecti realis, in concreto seu simul sumtae, ipsi soli ita sunt propriae, ut praeter illud nulli alteri possint convenire: unde definitionem quorundam ideae universalis, qui ideam universalem illam esse dicunt, qua plura possunt exhiberi singularia seu inferiora, ceu contradicentem rejicimus.

§. 6.

*Determinationes in concreto, seu objecti
singularis quaenam sint?*

Determinationes in concreto, seu objecto cui-
cunque reali, vere existenti proprias, &
per quas illud ceu tale cognoscitur, philosophi
quidam sequenti comprehendunt versiculo:

*forma, figura, locus, tempus, stirps, patria,
nomen.*

Verum tamen determinationes istae omnes simul-
que sumtae fere praeter hominem nulli conve-
nient, nec praeter has multas adhuc alias in ho-
mine detegere difficile est.

§. 7.

Ideae universalis comprehensio & extensio.

Circa ideas universales adhuc observandum est,
quod nimirum in eis duo jure distinguantur,
comprehensio scilicet & extensio. Per ideae uni-
versalis comprehensionem denotantur determina-
tiones in idea universali repraesentatae: extensio-
nem vero constituunt plura illa, quibus determi-
nationes in idea universali repraesentatae commu-
nes sunt, quaeque ideo ejus inferiora seu subje-
cta in scholis vocantur: cumque ideae univer-
sali extensio augetur possit vel minui (augetur
autem, quando minuitur comprehensio, & quan-
do comprehensio augetur, minuitur) factum est,
ut inde quidam inter ideas universales ordo sit
constitutus, vi cujus sibi invicem subordinantur
ita, ut aliae superiores, inferiores aliae dicantur.

§. 8.

§. 8.

De ortu idearum universalium.

Quid de idearum universalium origine, seu ortu, de quo tanta hactenus contentione a philosophis disputatum est, sentiamus, ex dictis cuique manifestum esse potest: ac nihil certe aliud, quam quod ait. Feder §. 21. Log. nimirum quod, si etiam ceu plane certum & indubitatum propugnari nequeat, ideas universales ex intuitivis mediante scilicet abstractione in nobis formari, eas tamen hac ratione in nobis oriri posse, jure defendatur. Cur ergo eas nobis innatas esse dicamus, praesertim cum id nullis rationibus sat firmis evinci possit. Quodsi nunc porro perpendamus, quod, qui sensu quodam caret, is notionibus simul objectorum universalibus destituatur, quae ad illum sensum pertinent; sic homo a nativitate caecus lucis aut coloris ideas non habet: & quas, putas, haberet, si sensibus omnibus privatus esset? adhaec quid prodesset homini ideas habere innatas, nisi vocabulorum simul scire significationem ipsi sit congenitum? vocibus enim illas nobis exprimimus, earumque vere significata sunt. Habeat igitur, per me licet, aliquis ideas omnes universales sibi congenitas! loquar autem ego ipsi de justitia, vel aequitate, quo modo me intelliget? adhibendo ideam suam innatam? sed quamnam? plures enim, imo, ut subponimus, universales omnes innatas habet. Ut igitur me intelligat, ut sciat, de quo loquar, ut eam cum voce a me prolata notionem conjungat, quam ego & alii cum illa jungimus, quid agendum? vocis significationem debet edo-

edoceri; at quo modo illam docebitur? nonne ad sensationes sive internas sive externas eundem reducendo? ex sensationibus igitur vocis significationem, seu significatum potius intelliget: id est, velint, nolint adversarii id fateri, notionem adquiret. Sed nec quid sint notiones istae innatae, unquam poterit mente comprehendi: notiones enim seu cognitiones esse dicuntur eorum, quae nondum novimus, & nunquam forte cognoscemus: quot enim sunt eorum, qui quid ens in genere, quid substantia & quid sexcenta alia abstracta, quorum notiones innatae esse dicuntur, nunquam scivere, nec unquam scient? sed verba, ais, nesciunt, vocabulorum significationes non intelligunt, notiones tamen habent. Verba igitur addiscant illi, notionem interim adquirem ego.

§. 9.

Hic notanda.

Interim tamen, quod bene notat Feder §. 22. *Log.* si notiones seu ideas universales ex sensationibus mediante abstractione formari, adferatur, non id de sensationibus solum externis intelligendum est, sed vel maxime etiam de internis, & de conscientia, qua eorum, quae intra nos contingunt, nobis sumus conscii: ex his enim, ut supra jam advertimus, a modificationibus ad subjectum concludendo animae praeprimis propriae, & ita porro spiritus ideam adquirimus.

§. 10.

Divisio ideae in simplicem & compositam.

Ideas denique ratione objecti in simplices & compositas fere omnes dividunt, ita tamen, ut
in

in definitione ideae simplicis multum ab invicem dissentiant. Ideam enim simplicem alii eam esse dicunt, in qua unum exhibetur objectum, utut illud sit compositum ac in partes resolubile: alii vero ideam simplicem definiunt, quod sit illa, in qua repraesentatur objectum, quod nullis constat partibus & in se simplex est: alii demum ideae simplicis notionem magis adhuc restringunt, illamque solum simplicem vere dici posse contendunt, quae in plures resolvi nequit, seu cujus objectum tale est, ut ne per mentem quidem plura in eo possint distingui. Cum his & nos sentimus: unde ideam compositam, quam alii diversimode, pro modo nimirum, quo ideam simplicem definirunt, determinant, dicimus esse illam, quae in plures adhuc potest resolvi. Ideam itaque eo ipso compositam esse scimus, si in ejus objecto aliqua adhuc distinguere, eamque in plures resolvere sciamus; ideam vero simplicem esse, adserere continuo non possumus, eoquod plura in ejus objecto discernere non valeamus: in quo enim nulla nos discernimus, plura forte alius in eo poterit distinguere.

C A P U T I V.

DIFFERENTIA ET DIVISIO IDEARUM RATIONE REPRÆSENTATIONIS.

§. I.

Differentia idearum ratione repræsentationis præcipua.

Ideae porro inter se differunt ratione ipsius repræsentationis seu modi, quo objectum a nobis percipitur: estque illa inter ideas differen-